

K histórii a účinkovaniu Rádu františkánov na Slovensku v kontexte jeho dlhodobého pôsobenia v Nižnej Šebastovej III – Významné osobnosti šebastovského kláštora.

Priekopnícku prácu pri hľadaní a sumarizovaní všestranných aktivít členov františkánskeho rádu na Slovensku vykonal cirkevný historik františkán Vsevlad Jozef Gajdoš. Svoje zistenie nadobudnuté dlhodobým výskumom pramenných materiálov zhrnul v publikácii **Prehľad dejín františkánov na Slovensku. Františkáni v slovenskej literatúre** vydanéj Prvou katolíckou slovenskou jednotou v Clevelande (USA) v roku 1979, ktorá sa stala základným zdrojom nášho poznania. Z bohatého diapazónu františkánskych osobností zahrnutých do uvedenej Gajdošovej publikácie sme po preštudovaní ich životopisov upriamili pozornosť iba na tie, ktorých účinkovanie súviselo s pobytom vo františkánskom kláštore v niekdajšom Nižnom Šebeši, dnešnej Nižnej Šebastovej.

Niektorí z uvedených osobností pochádzali z blízkeho, iní zo vzdialeného okolia, čo nebolo pre pracovne ustavične putujúcich františkánov nič výnimočné. Niektorí z nich boli rodákmi z Prešova (napr. Kapistrán Krajčinovský, Jozef František Xaver Király či Pavol Ďaďovský). Iní prišli odinakiaľ, pobudli v miestnom kláštore istú dobu a po čase odišli na iné miesto v reťazi ich pracovných (mníšskych) postatí. Boli medzi nimi však aj takí, ktorých pozemská púť sa v šebastovskom kláštore završila a tu boli aj pochovaní (napr. Kapistrán Krajčinovský, Juraj Zrunek či Viktor Štefan Marsina).

V historickom priereze storočiami (od sedemnásteho po dvadsiate) predstavujeme medailóny jedenástich významných reprezentantov františkánskeho mníšskeho rádu pôsobiacich dlhšiu či kratšiu dobu v spomenutom šebastovskom františkánskom kláštore, ktorý sa vďaka ich všestranným aktivitám zaradil medzi významné strediská vzdelanosti a duchovného života františkánov na Slovensku.

Ján Abrahamffy (1662 Nové Mesto nad Váhom – 16. 4. 1728 Skalica)

Po stredoškolských štúdiách v Skalici a v Trnave pokračoval v štúdiu filozofie na Trnavskej univerzite a v roku 1680 získal titul bakalára filozofie. V štúdiu filozofie pokračoval aj po vstupe do biskupského seminára. Po roku štúdia sa však rozhodol pre vstup do františkánskej rehole. Františkánom sa stal v roku 1684 v Hlohovci, kde absolvoval rok noviciátu. Po ňom si v nasledujúcich dvoch rokoch 1685 – 1686 dopĺňal vedomosti z františkánskej filozofie v skalickom františkánskom kláštore. Po štúdiách filozofie sa Abrahamffy rozhodol venovať štúdiu teológie v Uherskom Hradišti a v Hlohovci. Ešte pred ukončením teologických štúdií bol v roku 1687 vysvätený za kňaza. **Ako kazateľ a misionár pôsobil vo viacerých františkánskych kláštoroch** (Beckov - viackrát, Kremnica, Hlohovec, Skalica). Na území východného Slovenska to boli kláštory **v Nižnom Šebeši**

Šebastovskí františkáni sídlili v kláštore v bezprostrednom susedstve miestneho kostola. Foto: M. Biľý

(1696 – 1697) a v Košiciach (1699). Posledné dve dekády života strávil v Skalici (1703 – 1728) pripútaný ťažkou chorobou (pravdepodobne rakovinou) na lôžko, napriek tomu neustával v sebazvdelávaní. V čase, keď mu ešte zdravie slúžilo, aktívne sa zapájal do rekatolizačných misionárskych úsilí františkánov. V súvislosti s jeho misionárskou činnosťou vznikali kázne; zo štyroch zväzkov jeho kázní sa však zachoval iba jeden zväzok. Nebola to iba kazateľská práca, ale aj písanie kníh. Výsledkom jeho snahy posilniť katolíkov vo viere bola **Knižka modlitieb nábožných**; patrila medzi prvé slovenské modlitebné knižky obsahujúca modlitby na najrôznejšie príležitosti. Jeho modlitby a rozjímania boli písané v próze i vo veršoch. Abrahamffyho rýmované modlitby a žalmy patria medzi významné prejavy slovenskej katolíckej barokovej poézie. Jazyk jeho modlitieb a spisov sa pokladá za predchodcu Bernolákovej slovenčiny. **Abrahamffy sa venoval aj prekladateľskej práci. V snahe podporiť náboženský život slovenského ľudu do slovenčiny básnicky pretlmočil Žaltár; vyšiel v Brne v roku 1697, teda v čase jeho pôsobenia vo františkánskom kláštore v Nižnom Šebeši.** Žiaľ, nezachoval sa nám ani jeden exemplár.

Dominik Mokoš (1718 Trstená – 22. 12. 1776 Beckov)

Poznáme iba jeho rehoľné meno Dominik (krstné meno sa historikom nepodarilo zistiť), ktoré prijal v Hlohovci v roku 1738 po vstupe do františkánskej rehole Salvatoriánskej provincie. Za kňaza bol vysvätený v roku 1744. **Pôsobil vo viacerých františkánskych kláštoroch na území Slovenska; bol medzi nimi aj františkánsky kláštor v Nižnom Šebeši. Venoval sa s veľkým zanietením najmä kazateľskej činnosti, pre ktorú tu našiel skvelé podmienky. V miestnom kláštore založil v roku 1757 šalgovický zemepán Ladislav Dubovaj misionársku „fundáciu“, ktorá mala slúžiť ako stála finančná podpora pre dvoch misionárov spomedzi pátrov kláštora. Ich úlohou bolo v katolíckom duchu poučovať a vychovávať pospolitý ľud v blízkom i vzdialenejšom okolí kláštora.** Páter Mokoš preto kázal nielen v kláštorňoch, ale ako „kveštár“ a ľudový misionár aj v kostoloch na území Šariša, Spiša či Oravy, ba aj za hranicami na území Poľska. Spočiatku pôsobil ako pomocný misionár pri prvom šebešskom misionárovi pátrovi Kapistránovi Krajčinovskom. Po jeho odchode v roku 1762 pôsobil páter Mokoš ako hlavný misionár až do roku 1769. Okrem toho pôsobil v šebešskom kláštore aj ako vikár (zástupca predstaveného), učiteľ spolubratov i laikov či kronikár kláštora. Mokošova kazateľská činnosť mala však medzi jeho aktivitami dominantné postavenie. Jeho kázne boli tak z hľadiska obsahu ako aj formy vysoko hodnotenými rečníckymi prejavmi. Páter Mokoš dokázal námety zo Svätého písma veľmi vhodne pretaviť či preniesť do reálneho života. Poznal ľudské slabosti a poklesky pospolitého ľudu (hazardné hry, alkohol a vyesávanie v krčmách, sexuálna uvoľnenosť atď.), poukazoval na ne a nabádal k mravnému obrodeniu ľudí nielen chudobných, ale aj bohatých, ktorým vyčítal prehnanie pachtenie po hmotných statkoch, ale aj hýrenie, prepych, úplatkárstvo či necitlivý prístup k blížnym. Odsudzoval sociálnu nespravodlivosť, zasadzoval sa za práva poddaných a chudobných. Z predpokladaného počtu viac ako štrnásť zväzkov jeho slovenských rukopisných kázní vytvorených najmä v rozmedzí rokov 1751 - 1774 je nateraz známych iba **šesť zväzkov slovenských kázní** s dlhými latinskými názvami. Mokošove kázne sa vyznačovali kvalitným jazykovým prejavom a osobitým štýlom s častým využívaním prísloví, porekadíel či ľudových múdrostí, čím sa ich účinnosť na prítomné publikum ešte zvyšovala. V danej dobe patrilo spolu s Gavlovičom či Bajanom k popredným slovenským ľudovým kazateľom.

Kapistrán Krajčinovský (1719 Prešov – 26. 8. 1781 Nižný Šebeš)

Svojimi neobyčajne záslužnými aktivitami vo františkánskom kláštore v Nižnom Šebeši a rovnako aj medzi pospolitým ľuďom na území východného Slovenska sa zaradil medzi významných františkánov; do ich rehole vstúpil v roku 1737. Keď v roku 1757 založil šalgovický šľachtic Ladislav Dubovaj v šebešskom kláštore „fundáciu“ (v dnešnej terminológii nadáciu či fond) vo výške 1000 rýnskych florénov, aby sa z jej každoročných úrokov vo výške 60 zlatých hradili misionárske aktivity jednému pátrovi miestneho kláštora, zhostil sa tohto poslania ako prvý práve páter **Krajčinovský**. Misie mali rekatolizačný charakter; išlo o prinavrátenie bývalých odpadlíkov ku katolíckej viere. Hlavný misionár mal obyčajne jedného pomocného misionára, s ktorým putovali po farnostiach, kde sa v priebehu niekoľkých dní okrem misionárskych kázní venovali aj duševným cvičeniam pre veriacich, vyučovali katechizmus a veľkú pozornosť venovali aj stretnutiam s mládežou. Zachované štatistiky dokumentujú úspešný priebeh ich misionárskej činnosti; obyvatelia viacerých dedín z blízkeho i vzdialenejšieho okolia (napr. Šalgovíka, Ličartoviec, Kľušova či Hervartova) sa hromadne vracali k pôvodnej katolíckej viere. **Páter Krajčinovský patrilo medzi obľúbených kazateľov, čo potvrdzoval už svojimi kázňami v prešovskom kláštore pred príchodom medzi šebešských františkánov. Jeho misionárska činnosť v Nižnom Šebeši sa skončila až odchodom za gvardiána v Hlohovci v roku 1762. Po jeho odchode prevzali misionársku štafetu v šebešskom kláštore miestni františkáni Dominik Mokoš a Kvido Péry. Misionárske aktivity pretrvali až do ich zákazu panovníkom Jozefom II. v roku 1788. Ocenením duchovných i organizačných kvalít pátra Krajčinovského bolo akiste aj jeho pôsobenie vo funkcii provinciála Salvatoriánskej provincie v rokoch 1774 – 1777. Záver svojho plodného života strávil páter Krajčinovský v šebešskom kláštore, kde v roku 1781 zomrel a bol pochovaný v kláštornej krypte pod hlavným oltárom.** V nekrológu pri jeho smrti uviedli, že bol slávny pre svoje zásluhy a pre cnostný život, ktorý viedol, preto bol všetkými obľúbený. Rukopisy jeho misionárskych kázní v slovenčine (**zväzok 17 kázní s latinským nadpisom**) sú uložené v Literárnom archíve Matice slovenskej v Martine.

Gothard Andrej Vrábek (1723 Žilina – 14. 8. 1783 Žilina)

Do františkánskeho mníšskeho rádu vstúpil 17. marca 1751 v Pruskom, kde ako novic prijal rehoľné meno Gothard. **Po vysviacke za kňaza začal pôsobiť ako kazateľ vo viacerých mestách a františkánskych kláštorech na území dnešného Slovenska. Dlhšie či kratšie pobudol medzi františkánmi v Bardejove, Hlohovci, Kremnici, Stropkove, Nižnom Šebeši a v rodnej Žiline.**

Dôkazom jeho bohatých kazateľských aktivít sú **dva zväzky zachovaných slovenských rukopisných kázni. Prvý zväzok (nazvaný latinsky Duodena sermonum) obsahuje podľa názvu dvanásť kázni z rokov 1766 – 1779** sústredených na svetské účinkovanie neskorších uhorských svätých, akými boli Štefan kráľ, Vojtech, Juraj, Ladislav, Nájdenie križa, Vavrinec, Povýšenie križa, Michal, Všečsvätých, Imrich, Martin, Alžbeta. V kázni o sv. Vojtechovi približuje zásluhnú činnosť sv. Cyrila a sv. Metoda situovanú na územie Česka. Jednotlivé kázne boli označené miestom a rokom, podľa čoho vieme, kde a kedy tá ktorá kázeň odznela. **Z kázni sústredených v prvom zväzku kázal v Hlohovci v roku 1766, vo františkánskom kláštore v Nižnom Šebeši v roku 1769, v Bardejove v roku 1770, v Kremnici v roku 1774 a v Priekope v roku 1779.**

V druhom zväzku je sústredených osemnásť slovenských rukopisných pôstnych kázni z rokov 1770 - 1777. Išlo o dva kurzy kázni, ktoré sú tiež označené miestom a rokom, kde boli prednesené. **Medzi miestami prezentácie kázni je opätovne uvedený aj františkánsky kláštor v Nižnom Šebeši v roku 1770. Z uvedeného je zrejmé, že šebastovský kláštor františkánov bol dôležitou zastávkou na Vrábekovej kazateľskej púti po východnom Slovensku.** Okrem šebastovského kláštora kázal páter Vrábek pôstne kázne na východe Slovenska aj v Bardejove (1771) a Stropkove (1777).

Všetky kázne sú svedectvom Vrábekovho solídneho poznania nielen cirkevnej, ale aj svetskej histórie Uhorska. Jednotlivé kázne charakterizuje realistický obsah bez barokového páťosu a zveličovania. Vzhľadom na bezprostredný prístup a evidentnú snahu osloviť poslucháčov možno pátra Gotharda pokladať za slovenského ľudového kazateľa. Rovnako solídnu znalosť preukázal autor aj pri použití jazyku kázni; sú napísané pekno stredoslovenčinou, ktorá mu bola vzhľadom na jeho rodisko (Žilinu) blízka a dobre ju ovládal. Pri citovaní latinských textov autor korektne uvádza na okraji strán pramenné dielo, odkiaľ uvedený latinský text prevzal.

Okrem slovenských kázni sa zachoval aj rukopisný zväzok latinských textov (exercícií – prednášok) na duchovné cvičenia pre rehoľníkov z rokov 1771 - 1777. Išlo o tri kurzy, z ktorých každý obsahoval osem až deväť nie veľmi rozsiahlych prednášok. Odznali v Bardejove (1771) a v Stropkove (1776, 1777). Predpokladá sa, že mohli pôvodne odznieť aj po slovensky, lebo nie všetci mníši v kláštore vedeli po latinsky.

Juraj Zrunek (1736, Vnorovy, Morava – 3. 6. 1789 Nižný Šebeš)

Juraj Zrunek pochádzal z Moravy, no **v priebehu svojho rehoľníckeho života pôsobil iba vo františkánskych kláštorech Salvatoriánskej provincie na území Slovenska; medzi nimi aj v šebešskom františkánskom kláštore, kde 3. júna 1789 zomrel a bol tam aj pochovaný.** Patril medzi významných predstaviteľov barokovej hudby. O jeho živote a diele sme podrobne informovali v príspevku *Významný františkánsky hudobník a skladateľ obdobia baroka Georgius (Juraj) Zrunek* publikovanom v Šebešských novinkách vo februári 2022.

Kvido Péry (1774 Trubín – 2. 8. 1794 Prešov)

Medzi františkánov vstúpil v Hlohovci v roku 1761. Teologické štúdiá absolvoval v košickom františkánskom kláštore. **V roku 1769 bol vysvätený za kňaza. Do pastorácie nastúpil v Stropkove ako kazateľ a kveštár. V rovnakých funkciách pôsobil aj v Pruskom (1770 – 1774) a v Šebeši. Kláštor v Šebeši bol farnosťou s filiálkami. Péry tu pôsobil od roku 1774 najprv ako kazateľ vo filiálnych kostoloch, neskôr v roku 1777 sa po vymenovaní stal hlavným misionárom. Začiatky misionárskych aktivít v šebešskom františkánskom kláštore, ako sme už uviedli na inom mieste, spadajú do roku 1757. Poslaním miestnych misionárov bolo prinavracáť bývalých odpadlíkov katolíckej viery do katolíckej cirkvi. Prvým miestnym misionárom bol už spomínaný páter Kapistrán Krajčínovský, ďalším páter Dominik Mokoš a v poradí tretím páter Kvido Péry. Všetci mali vedľa seba aj pomocných misionárov, s ktorými prešli mnoho miest a dedín najmä v regióne Šariša, Spiša či Zemplína, ale aj inde. Prostredníctvom svojich kázni, duchovných cvičení, vyučovania katechizmu či osobitných naučení pre mládež sa im podarilo prinavrátiť medzi katolíkov nielen jednotlivcov, ale neraz aj celé obce. Keď bola za vlády panovníka Jozefa II. v roku 1788 misionárska činnosť zakázaná, nastúpil páter Kvido Péry ako kaplán vo Vechci. Neskôr sa opätovne vrátil medzi šebešských františkánov. Trpel chorobou známou ako vodnatieľka, na ktorú v roku 1794 aj zomrel v Prešove po odchode z františkánskeho kláštora v Nižnom Šebeši.**

Kvido Péry bol vskutku horlivým misionárom. Svedčí o tom aj skutočnosť, že práve on **bol autorom latinsky písanej práce Protocolum missionaristicum predstavujúcej podrobné záznamy o misionárskych aktivitách šebešských františkánov.** Pravdepodobne mal Péry zapísané aj všetky svoje kázne, z ktorých sa však zachovala iba jedna. **Predniesol ju v roku 1782 v šebešskom kláštore na sviatok Mena Panny Márie, patrónky šebešského kostola.** Vďaka významným misionárskym aktivitám sa Kvido Péry zaraďuje medzi popredných františkánov v rámci celého Slovenska.

Jozef František Xaver Király (27. 10. 1788 Prešov – 1. 1. 1873 Prešov)

Po absolvovaní štúdií rétoriky v Prešove sa rozhodol v roku 1807 vstúpiť do františkánskej rehole v Beckove a prijal rehoľné meno Jozef. V roku 1811 bol vysvätený za kňaza. Okrem Beckova pôsobil vo viacerých františkánskych kláštoroch a školách spravovaných františkánmi (Žilina, Kremnica). **Vo františkánskom kláštore v Nižnom Šebeši pôsobil ako gvardián (predstavený) a zároveň správca farnosti.** Pedagogickej práci sa najdlhšie venoval v rodnom Prešove najprv ako stredoškolský profesor na prešovskom gymnáziu (v rokoch 1816 – 1828 a 1832 – 1837), neskôr (1839 – 1851) ako jeho riaditeľ. V školskom roku 1829 – 1830 pôsobil vo funkcii riaditeľa žilinského gymnázia a v nasledujúcich dvoch školských rokoch (1831 – 1833) bol riaditeľom kremnického gymnázia. V Prešove strávil posledné roky života a vďaka svojim zásluhám o rozvoj miestneho gymnázia sa tu tešil veľkej vážnosti a popularite. V čase jeho vedenia gymnázia sa v ňom hrávali aj divadelné predstavenia v slovenčine (napríklad Márnotratný syn a Genovéva v roku 1820). Bol aj publikačne činný; správami z Prešova prispieval do časopisu Cyril a Method, v latinsky písanom rukopise sa zachovala práca o histórii mesta Prešov a iné latinsky písané odborné práce. Okrem významnej a prospešnej pedagogickej práce treba pripomenúť Királyov výrazný vplyv na literárny a kultúrny život v Prešove.

Pavol Ďaďovský (14. 3. 1807 Prešov – 19. 1. 1849 Závada)

Po ukončení štúdií v rodnom Prešove sa 11. októbra 1826 stal františkánom v Šebeši. Pôsobil v pastorácii vo viacerých kláštoroch, napríklad v Stropkove (1835) a v Šebeši, kde bol podľa historických záznamov v roku 1844 aj vikárom kláštora. V závere života pôsobil ako kaplán v Závade, kde v roku 1849 zomrel. Bol autorom štyroch zväzkov slovenských rukopisných kázni na pôstne obdobie z roku 1847. Boli medzi nimi aj katechetické kázne. Žiaľ, v súčasnosti sú kázne nezvestné.

Henrich Ľudovít Náhlik (14. 7. 1836 Považská Bystrica – 10. 2. 1897 Hankovce)

Medzi členov františkánskeho rádu vstúpil v roku 1853 a prijal meno Henrich. Po vysvätení za kňaza v roku 1859 pôsobil v Žiline ako kazateľ a učiteľ v miestnej ľudovej škole, neskôr ako stredoškolský profesor v tunajšom gymnáziu. Medzi jeho neskoršími pedagogickými pôsobiskami boli gymnázium v Kláštore pod Znievom (vyučoval okrem náboženstva aj latinčinu a nemčinu), františkánske učilište v Kremnici (prednášal biblickú vedu a učil orientálne jazyky). **V roku 1878 sa stal jeho pôsobiskom na celé desaťročie františkánsky kláštor v Nižnom Šebeši. Bol gvardiánom (predstaveným) kláštora, správcom miestnej farnosti a historiografom. Okrem toho mal vysoké postavenie vo františkánskej reholi – pôsobil ako poradca v správe Salvatoriánskej provincie.** V roku 1888 odišiel za správcu farnosti v Hankovciach, kde v roku 1897 zomrel. **Páter Náhlik sa na svojich kláštorných pôsobiskách uplatnil aj ako organista. Zaslúžil sa o duchovné povznesenie miestneho ľudu prostredníctvom zakladania náboženských spolkov, predovšetkým františkánskeho Tretieho rádu. V Nižnom Šebeši bol tento františkánsky spolok založený v roku 1883 a páter Náhlik v ňom prvých šesť rokov pôsobil vo funkcii jeho riaditeľa. V závere riaditeľského pôsobenia vyšla jeho terciárska kniha a dve modlitebné knižky.** Okrem toho písal kázne, ktoré mu vychádzali v Kazateli a publikoval aj v Katolíckych novinách.

Viktor Štefan Marsina alias S. M. Žilinský (23. 12. 1847 Žilina – 12. 2. 1896 Nižný Šebeš)

Viktor Štefan Marsina bol významným literárnym historikom publikujúcim články o františkánoch a s františkánskou tematikou pod pseudonymom S. M. Žilinský, ktorým sa mu darilo tajiť svoju občiansku identitu. Medzi františkánov vstúpil v Beckove v roku 1866 a prijal rehoľné meno Viktor. Vyštudoval filozofiu a teológiu vo františkánskych učilištiach a v roku 1873 bol vysvätený za kňaza. Pôsobil v pastorácii (ako páter), ale hlavne ako profesor vo františkánskych gymnáziách (v Žiline, 1879, v Bardejove, 1885 – ako profesor a riaditeľ). **Zomrel v šebešskom františkánskom kláštore ako aktuálny gvardián (predstavený kláštora) a správca miestnej farnosti.** Literárne práce publikoval v Katolíckych novinách (Tretí rád sv. otca Františka, 1883), v Literárnych listoch mal v roku 1893 dva príspevky o bernolákovskom františkánskom spisovateľovi Antonovi Benčíčovi, v časopise Tovaryšstvo v roku 1893 uverejnil životopisy bernolákovského františkána Vojtecha Gazdu a už spomínaného Antona Benčíča. Svojimi literárnohistorickými prácami sa zaradil medzi významné osobnosti františkánskej rehole.

Teodor Jozef Tekel' (26. 1. 1902 Kelemeš, dnes Ľubotice – 14. 7. 1975 Trnava)

Medzi významné osobnosti františkánskeho mníšskeho rádu v dvadsiatom storočí, ktoré pochádzali z východného Slovenska, patrili aj kelemešský (ľubotický) rodák Teodor Jozef Tekel'. Vďaka svojmu výtvarnému talentu prekročil rámec cirkevnej komunity a východoslovenského regiónu a zapísal sa do celonárodných dejín výtvarného umenia.

Ako kazateľ a katechéta pobudol v kláštoroch na rôznych miestach Slovenska. Bol medzi nimi aj františkánsky kláštor v Nižnom Šebeši. Jeho rozsiahlejší životopisný medailón predstavíme samostatne v budúcom čísle Šebešských noviniek.

Úspešne završená kapitola dlhoročného úsilia členov Občianskeho združenia Naša Nižná Šebastová. Po zrevitalizovaní vzácneho historického parku (Panskej záhrady) v Nižnej Šebastovej.

Všetko sa to začalo krátko po založení Občianskeho združenia Naša Nižná Šebastová v roku 2013 v súvislosti s hľadaním vhodného priestoru v exteriéri miestnej časti Prešova – Nižnej Šebastovej, kde by sa mohli usporadúvať plánované podujatia združenia zaradené neskôr do jeho každoročného kultúrno – spoločenského kalendára; konkrétne Šebešský Deň detí a Šebešský deň hudby a tanca organizované nielen pre všetky vekové kategórie Šebastovčanov, ale aj pre návštevníkov z blízkeho i vzdialenejšieho okolia.

Vďaka ústretovosti vedenia Základnej deväťročnej školy v Ľuboticiach mal prvý ročník Šebešského Dňa detí v roku 2014 premiéru na školskom ihrisku v jej areáli v bezprostrednom susedstve šebastovskej Panskej záhrady. Škola vybudovaná na šebastovsko-ľubotickom pomedzí má síce (paradoxne) bližšie k historickému centru Nižnej Šebastovej ako k centru Ľubotíc, ale nepatrí Nižnej Šebastovej. Po neprezieravom rozhodnutí niekdajších šebastovských poslancov odstúpiť (zameniť) časť šebastovských pozemkov na pripravovanú výstavbu školy Ľuboticiam ocitol sa totiž celý jej areál v ich katastrálnom území, čím sa škola dostala pod správu obce Ľubotice a má jej názov.

Neobyčajne úspešné podujatie pre deti, čoho dôkazom bola nielen vysoká účasť zaregistrovaných účastníkov, ale aj pozitívne ohlasy rodičov zúčastnených detí, vyvolalo potrebu nájsť vhodné priestranstvo na vlastnom (šebastovskom) katastrálnom území. Najvhodnejším sa javilo prostredie vzácneho, ale dlhodobo zanedbávaného šebastovského historického parku známeho pod názvom Panská záhrada. Jej názov evidentne súvisel s príľahlým a donedávna rovnako zanedbaným starobylým kaštieľom, kedysi honosným panským sídlom.

Panská záhrada síce prešla v tej dobe (v prvom desaťročí 21. storočia) vďaka iniciatíve vtedajšieho miestneho poslanca v mestskom zastupiteľstve Martina Lipku istými úpravami, ale tie ani zďaleka nenapĺňali predstavy členov združenia vzhľadom na potenciál, ktorý v danom historickom parku videli; najmä po vybudovaní potrebnej stálej infraštruktúry v zamýšľanom hlavnom stánku ich kultúrno- spoločenských podujatí (stálych elektrických rozvodov s prípojkami na zapojenie hudobnej aparatury či elektrospotrebičov, nahradení vysokého stožiarového osvetlenia rušiaceho nočné hniezdenie vtáctva v korunách stromov menej rušivými nižšími parkovými lampami atď.) a doplnení niektorých dôležitých prvkov drobnej architektúry (najmä pódia pre účinkujúce kultúrne telesá, prenosných sociálnych zariadení atď.).

Ozajstnou premiérou uskutočnenou ešte v nezrevitalizovanom a infraštruktúrne nevybavenom historickom parku bol prvý ročník Šebešského dňa hudby a tanca na jeseň 2014. Úspešné zvládnutie organizácie tohto hudobno-tanečného podujatia v novozvolenom prostredí odhalilo jeho nesporné pozitíva; tie definitívne rozhodli o tom, že sa všetky budúce exteriérové kultúrno-spoločenské podujatia organizované Občianskym združením NNS budú konať práve tu. K naplneniu predstáv členov združenia o dôstojnom domovskom stánku pre ich kultúrno-spoločenské podujatia v malebnom prírodnom prostredí vybavenom vhodnými podmienkami na ich realizáciu viedla však ešte dlhá a náročná cesta, no všetci ju boli ochotní podstúpiť.

O všetkých zásadných rozhodnutiach i nečakaných peripetiách na tejto ceste, ktorej výsledkom mala byť obnovená a zrevitalizovaná šebastovská Panská záhrada, sme priebežne informovali vo viacerých číslach nášho periodika; či už išlo o iniciovanie projektu revitalizácie Panskej záhrady Občianskym združením NNS a s tým súvisiacich aktivít jeho členov v roku 2018, ako napr. zadanie vypracovania Krajinno-architektonickej štúdie Panskej záhrady v študentskom projektovom ateliéri Fakulty záhradníctva a krajinného inžinierstva Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre, prekonzultovanie vybraného návrhu s hlavnou architektkou mesta Prešov a riaditeľkou Krajského pamiatkového úradu v Prešove alebo o následné spoločné rokovania o definitívnej podobe projektu so zvolenými zástupcami našej miestnej časti v mestskom zastupiteľstve (v článku Projekt revitalizácie Panskej záhrady iniciovaný OZ NNS úspešne napreduje; ŠN, december 2018). O ďalšom napredovaní mestským zastupiteľstvom schváleného projektu s plánovaným začiatkom obnovy a revitalizácie historického parku v roku 2022 sme priniesli informáciu v roku 2021, v ktorej sme však upriamili pozornosť nielen na aktuálny stav schvaľovacích procesov okolo obnovy Panskej záhrady, ale aj na nevyhnutné

Pod vzácnou starou lipou s úctyhodným priemerom.

Foto: M. Bilý

schvaľovacie postupy navrhovaného projektu revitalizácie verejného priestranstva na ulici Slanská (v článkoch Nové projekty revitalizácie verejných priestranstiev v režii mesta Prešov; ŠN, február 2021 a Pozitívne výsledky konštruktívnej spolupráce; ŠN, jún 2021). O výbere veľkorysejšieho poslanskekého návrhu projektu revitalizácie historického parku schváleného poslancami prešovského mestského zastupiteľstva opierajúceho sa však o pôvodný návrh Občianskeho združenia NNS, ako aj o jeho schválení všetkými kompetentnými orgánmi mesta, neskôr aj štátu a následnom pridelení financií z eurofondov i povinným príspevkom z mestskej pokladne sme informovali začiatkom roka 2023 (v článku Zaostreň na aktuálne stavebné práce na šebastovských pamiatkach; ŠN, február 2023).

Od iniciovania projektu revitalizácie Panskej záhrady Občianskym združením NNS po začiatok konkrétnych stavebných prác na jeho realizácii, ktorému predchádzal konkurzný výber stavebnej firmy, uplynulo päť rokov. Po dlhom čase sa však konečne ukázalo svetielko nádeje na konci tunela, členovia združenia začali veriť, že ich úsilie o zveladenie historického parku nebolo márne.

Po úspešnom výberovom konaní bola realizáciou stavebných prác v šebastovskom historickom parku poverená na stavebnom trhu známa a spoľahlivá firma PEhAES, a. s. so sídlom v susedných Ľuboticiach na Bardejovskej ulici 15, ktorá bola zárukou kvalitne odvedenej práce. V Nižnej Šebastovej sa už v minulosti osvedčila a pozitívne prezentovala najmä stavebnými prácami na rekonštrukcii budovy pre miestnu materskú školu. Jej výber bol preto pre členov združenia zárukou, že sa opätovne zodpovedne postaví aj k novej veľkej výzve – obnove a revitalizácii šebastovskej Panskej záhrady o celkovej rozlohe vyše sedemnást tisíc metrov štvorcových. Konkurzom vybraná stavebná firma nesklamala, aj keď musela v priebehu realizácie stavebných prác neplánovane riešiť problémy, na ktoré nečakane narazila.

Rozsiahle stavebné práce sa opierali o projektovú dokumentáciu zahrnujúcu komplexnú obnovu rozľahlého územia určeného na kultúrno-spoločenské a športovo-zábavné aktivity miestnej komunity. Vypracoval ju riešiteľský kolektív architektov prešovskej spoločnosti Slovak Medical Company, a. s. Výsledné architektonické riešenie daného územia plne zodpovedalo predstavám členov združenia a korešpondovalo s nimi predloženou pôvodnou architektonickou štúdiou využitia daného územia.

Naše pôvodné konštatovanie o tom, že sa architekti uvedenej spoločnosti svojej úlohy „zhostili vskutku profesionálne“, musíme však z odstupu času do istej miery korigovať. Hneď na začiatku stavebných prác narazili totiž stavebníci firmy PEhAES, a. s. na azda najzávažnejší problém spôsobený pochybením projektantov, konkrétne pri budovaní nového oplotenia parku. Podľa predloženej projektovej dokumentácie sa malo nové oplotenie (oproti pôvodnému vyššie a ťažšie) osadiť na starých základoch. Po demolácii starého oplotenia sa však ukázalo, že sú základy plytké a bezpečné nové oplotenie na ne postaviť nemožno. Stavebnej firme sa tak celkom nečakane vinou projektanta, ktorý si pred realizáciou projektu neurobil sondážny prieskum základov oplotenia, zvýšili finančné náklady na realizáciu stavby (výkopové práce a betonáž nových základov). Stavebná firma preto požadovala od zadávateľa stavby (mesta Prešov) navýšenie finančných prostriedkov na práce spojené s vybudovaním dostatočne pevných základov pre nové vskutku honosne vyzerajúce oplotenie. Ich dodatočné schvaľovanie spôsobilo isté zdržanie stavebných prác na výstavbe ináč citlivo a vkusne navrhnutého oplotenia vzácneho historického parku.

Moderná solárna lavička
v historickom parku.
Foto: Marián Bilý

S komplexnou obnovou a revitalizáciou vzácneho šebastovského historického parku sa začalo začiatkom jari roka 2023 s cieľom zachovať v ňom stavebné prvky stanovené jeho statusom kultúrnej pamiatky, ale zároveň doň zakomponovať aj niektoré architektonické prvky modernej doby. Vhodné architektonické sklbenie historického s výdobytkami moderného pri výbere prvkov drobnej architektúry (vhodná voľba osvetlenia, lavičiek vrátane modernej solárnej, odpadkových košov, informačných tabúľ a tabuliek, stojanu na bicykle či herného vybavenia), obsiahnuté v projekte a kvalitne stavebne prevedené z projektov do reality prinieslo želaný výsledok, ktorým je citlivo uchopené riešenie historicky vzácneho územia hodné 21. storočia.

Nemalú zásluhu na tom akiste má jednak premyslená koncepcia komplexnej terénnej úpravy parku s ekologicky volenými mlatovými chodníkmi pre peších a priestranými trávnatými plochami (prevažnú časť parku pokrýva kladený trávnatý koberec, ale je v ňom aj plocha so siatym trávnikom, lúkou pre užitočný hmyz – opeľovačov: včely, čmeliaky, motýle atď.). Zodpovedný odborný prístup sa uplatnil aj pri výbere (nahradzovaní či doplnení) drevín (stromov, okrasných kríkov). Rozsiahle trávnaté plochy by najmä v období sucha nebolo možné udržať pri živote bez pravidelného zavlažovania, preto bol výkopom dvoch studní zabezpečený stály zdroj vody a vybudovaný komplexný systém zavlažovania.

Moderné technológie sa uplatnili aj pri pravidelnom kosení trávnatých plôch prostredníctvom viacerých robotických kosačiek, ktoré programom vo svojom mobilnom telefóne ovláda zanietený správca parku Benjamín Puškáš. Členovia OZ NNS od začiatku schválenia projektu obnovy a revitalizácie parku zdôrazňovali pri rokovaníach s kompetentnými orgánmi mesta potrebu zabezpečenia jeho stálej údržby prostredníctvom správcu parku, čo sa ukázalo ako veľmi prezieravé a správne. Správca má vo svojej pracovnej náplni aj kosenie siateho trávniku, ktorý kvôli jeho výške robotické kosačky nevládajú, preto ho správca kosí motorovou kosačkou (krovinorezom),

spúšťanie zavlažovacieho systému podľa potreby a každodenné ranné otváranie a večerné zatváranie brán parku podľa stanoveného letného a zimného režimu. Nespornou výhodou je, že správca parku býva v jeho blízkosti a v prípade akejkolvek potreby môže rýchlo zasiahnuť. Kvôli ochrane majetku a prístrojového vybavenia parku bolo celé jeho územie navyše pokryté a kontrolované kamerovým systémom.

Po ukončení kvalitne zrealizovaných stavebných a výsadbových prác a slávnostnom otvorení parku 7. mája 2024 za účasti primátora mesta Prešov Františka Olhu, viacerých poslancov mestského zastupiteľstva, zástupcov Občianskeho združenia Naša Nižná Šebastová i širokej verejnosti žije vskutku dôsledne obnovený šebastovský historický park svojím každodenným životom. Okrem už spomínaných každoročných významných kultúrno-spoločenských podujatí organizovaných členmi OZ NNŠ slúži park verejnosti, jeho príjemné prostredie poskytuje vhodnú príležitosť na prechádzky či relax pre návštevníkov všetkých vekových kategórií. Obaja rodičia, alebo častejšie mamy so svojimi ratolesťami často pobudnú v detských herných zónach parku s preliezkami či šmýkačkami, kde sa môžu deti dosýta vyšantiť. Vďaka hernému vybaveniu (ukazuje sa, že by sa ho tu bolo zišlo aj viac) navštevujú tieto miesta veľmi často aj učiteľky s deťmi z miestnych materských škôl v bezprostrednom susedstve parku. Starším školákmi z rovnako blízkej základnej deväťročnej školy park ponúka možnosť priameho kontaktu a zoznámenia sa s niektorými jeho vzácnymi drevinami prostredníctvom vzdelávacieho programu prezentovaného na informačných tabuľkách umiestnených na stojanoch pred nimi. Náučný chodník spoznatkami o jednotlivých drevinách môžu žiaci absolvovať v rámci hodín prírodopisu v sprievode ich učiteľa, rovnako aj sami v rámci svojho voľného času.

Pravidlá správania sa návštevníkov šebastovského historického parku predstavuje informačná tabuľa s prevádzkovým poriadkom. Prínosom pre návštevníkov by akiste bola aj obsahovo nasýtenejšia informačná tabuľa ako je tá súčasná, ktorá by poskytla všetky dostupné poznatky o založení parku a jeho zakladateľoch, o jeho pôvodnej podobe s podstatne väčšou rozlohou ako dnes (vrátane predstavenia zachovaného plánu parku), ako aj o jeho pozitívnych premenách, ale aj úpadku v preň nepriaznivom čase totality, až po jeho nedávnu azda najvýraznejšiu komplexnú obnovu a základné informácie o nej (vrátane zhotoviteľa projektovej dokumentácie obnovy parku, realizátora stavebných prác, poskytovateľov finančných prostriedkov a konkrétne finančné čiastky, ktoré na realizáciu projektu obnovy a revitalizácie vzácneho parku poskytli).

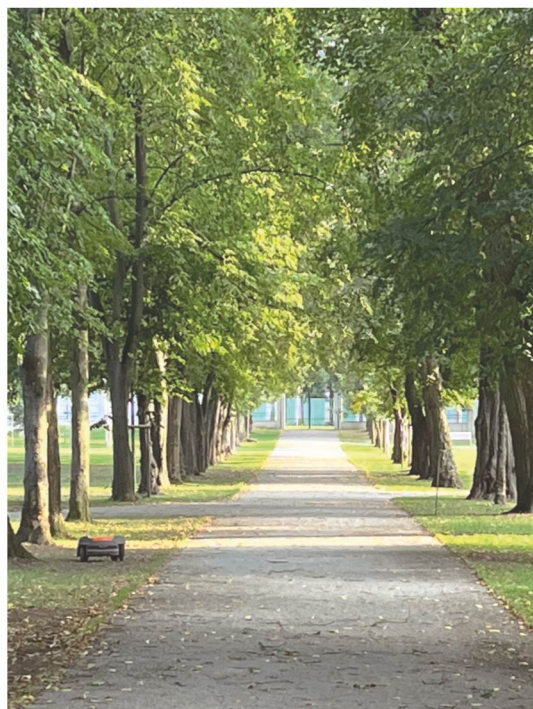
Aktuálna informačná tabuľa tieto informácie neposkytuje. Informuje iba o hlavnom poskytovateľovi finančných prostriedkov – Európskej únii a jej Európskom fonde regionálneho rozvoja, z ktorého sa čerpali finančné prostriedky na uvedený projekt v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu (nenávratný finančný príspevok predstavoval podľa uvedenej informácie sumu 819 056,25 eur). Informácia o druhom poskytovateľovi finančných prostriedkov na uvedený projekt (meste Prešov) a výške finančnej čiastky z jeho pokladnice na tabuli chýba. Podstatné však je, že sa finančne náročný projekt podarilo kompetentným orgánom mesta dotiahnuť do úspešného konca.

Vďaka kvalitne odvedenej práci všetkých, ktorí sa podieľali na príprave a realizácii finančne náročného projektu komplexnej obnovy a revitalizácie vzácneho historického parku, ako aj finančného zabezpečenia z prostriedkov Európskej únie a mesta Prešov, bez ktorých by realizácia projektu nebola možná, podarilo sa v miestnej časti Prešova – Nižnej Šebastovej vybudovať aktuálne najatraktívnejší park v rámci mesta Prešov. Všetkým, ktorí väčšou či menšou mierou prispeli k úspešnej realizácii projektu, patrí úprimná vďaka všetkých Šebastovčanov.

Správca parku Benjamín Puškáš pri kosbe siateho trávniku v historickom parku.

Foto: Marián Bilý

Skĺbenie historického s moderným. Robotická kosačka v historickej stromovej aleji vzácneho parku. Foto: M. Bilý

Marián Bilý

Hlasy a ohlasy

(Literárne hlasy Šebastovčanov a ohlasy o Šebastovej a Šebastovčanoch v literatúre a dobovej i súčasnej publicistike)

Blogger Ján Mydlo.

Foto: blog.sme.sk/janmydlo

Oprášené spomienky Jána Mydla v internetových blogoch

Som človek, ktorému záleží na pravde a viere, na viere v zdravého ducha tohto malého, ale hrdého národa.

Osobne som sa s ním zatiaľ nestretol, ale o jeho rodine som už čo-to vedel. Najmä o jeho otcovi, ktorého životný príbeh bol v mnohom podobný životnému osudu môjho otca. Obaja v mladosti vojenčili v regióne Šariša, našli si životné partnerky, po svadbe založili rodiny a zostali tu žiť natrvalo. Jánov otec Ján Mydlo starší si našiel v Nižnej Šebastovej celoživotnú lásku. Oženil sa s ňou a zostal ich novému spoločnému domovu verný do konca života, hoci ho milovaná manželka svojim odchodom do večnosti predčasne opustila. Oboch (našich otcov), žiaľ, spájala aj totožná diagnóza (trpel ňou aj pápež Ján Pavol II.). Vyrovnávali sa s ňou však rozdielne. Zatiaľ čo môjho otca (podľa mňa kvôli strate jeho osobnej dôstojnosti) zákerná choroba hrdla zlomila, Jánov otec s ňou úspešne bojoval celé roky.

Jeho syna blogera Jána Mydla mladšieho, presnejšie jeho internetové texty, ktoré ma zaujali hneď pri prvom čítaní, som objavil čírou náhodou; hľadajúc a overujúc si na internete informácie k inému textu, na ktorom som práve pracoval. Mydlove texty (publikované na internete prvýkrát v priebehu roka 2010 a niektoré z nich upravené v roku 2014) ma upúťali nielen kvôli predmetu autorovho záujmu, t. j. látke, z ktorej čerpal námety pre svoju tvorbu, lež aj kvôli domácejmu prostrediu (šebastovskému či prešovskému) a rovnako aj zahraničnému (írskemu), kde dlhšie či kratšie žil a nakoniec aj kvôli jeho nesporne skvelým pozorovacím schopnostiam a talentu pre prácu so slovom; dovedna vďaka tomu všetkému sa autorovi podarilo rozprávačsky pútavo stvárniť život a charakterové vlastnosti blízkych i neznámych ľudí z uvedených prostredí.

Náš výber sa obmedzil na spomienkové prozaické texty autora bezprostredne súvisiace s prostredím Nižnej Šebastovej. Diapazón autorovej internetovej literárnej tvorby je však širší (hoci sa po roku 2014 z neznámych dôvodov odmlčal); obsahuje aj texty reagujúce na aktuálne spoločenské či ľudské problémy (vrátane vlastných), ba aj vydarené básnické pokusy. Slabšou stránkou Mydlových textov bola ortografia (pravopis), na ktorú upozornili aj niektorí čitatelia jeho internetových blogov v diskusiách za jednotlivými textami. V našom výbere predstavujeme autorove texty, ktoré prešli jazykovou korektúrou, aby pravopisné nedostatky nepôsobili pri ich čítaní na čitateľa rušivo. Rovnako sme postupovali aj pri opravách chýb v prepisoch priamej reči v šarišskom nárečí, ktoré sa vyskytuje v jednotlivých textoch v prehovoroch niektorých postáv. Nárečie je ich dôležitou charakteristikou (vyjadruje ich jazykovú zrastenosť s daným regiónom) a je významným oživením textov. Opravy sa týkali nedodrzaných pravidiel platných pre šarišské nárečie odlišných od pravidiel platných pre spisovnú slovenčinu. Urobili sme ich v snahe vylepšiť formálnu stránku (jazykovú úroveň) textov, ktorá zaostávala za ich obsahovou úrovňou; charakteristický autorský rukopis sa tým nijako nenarušil. Prijemný čitateľský zážitok.

Marián Bilý

Báči Varga

Na našom starom majeri v Nižnej Šebastovej bolo vždy rušno. Cez cestu sa prehánali sliepky a napaprčený kohút sa snažil „prekričať či prekikirikať“ svojho suseda. Hneď na samom začiatku býval báči Varga a so svojou neodmysliteľnou pílkom (ktorá mu azda už zrástla s rukou) odrezával polienko za polienkom.

„Jak še mace, Pišta báči“? Potmehúdsy sa usmial, pozrel dole a odvetil: „Ňedobre, Janik, už ľem tak viši“. Čože mu to len tak viši? Jáj! Konečne mi zaplo. Toho báčika Vargu neopúšťal humor ani v sedemdesiatke. Mal som ho rád. Starého rybára, ktorý ma kedysi učil viazať háčiky vyrobené zo špendlíkov a klinec. Na našom majeri žili len starí ľudia v ešte starších domoch, čo pamätali ešte grófske časy. Za oných čias tam bývala čeľaď, ktorá pracovala na panských statkoch. Zachovaná zostala aj Panská záhrada, kde sa schádzajú pod starými gaštanmi a orechmi mladí, tak ako sme to robievali my, aj naši rodičia či starí rodičia.

„Jak škola, učiteľ slucha“? „Muši, báči, a kedz ňe, ta dame na stul novinki Šport, a tote vam robia zazraki.“ To my vám máme takého učiteľa z Vyšnej Šebastovej (veľký športový fanúšik), že keď mu ráno dáme na stôl športové noviny, tak už máme potom celé vyučovanie od neho pokoj. Ak nemáme noviny, tak len nadhodíme futbalovú tému a preberáme hráčov, rozhodcov... atď. do konca hodiny.

Báči mi ešte rozprával, ako ich učiteľ obšívaj za Slovenského štátu a aké boli ťažké povojnové roky. Zo starej čerešne zlietol na báčika vták stehlík (v nárečí štigel) len niekoľko centimetrov od jeho opierajúcej sa ruky. Onemel som od úžasu. Báčik sa len usmial popod fúzy a vraví: „Serus, Ďulko, jak, ešči sí šľebodni“? Ako keby mu rozumel, veselo zavrtel chvostom a odletel. „Ako slobodný?“, nedalo mi. „Ta to Ďulko a Ďod’o chodza za Teresku a ešči še pre žadneho z nich ňerohodla“. To ten Pišta báči alebo báči Varga, ako ho zvykli volať, mi vedel vždy zamotať hlavu. Niekedy som nevedel, či figľuje, alebo hovorí pravdu. Takže, aby ste rozumeli: dvaja stehličí samci dvoria jednej samičke a ona sa ešte pre žiadneho z nich nerozhodla. Ako môže rozoznať niekto medzi stehlíkmi kto je kto, je mi dodnes záhadou. Pokiaľ som došiel na koniec majera, mojou nepísanou povinnosťou bolo pristaviť sa aj pri ostatných štyroch susedoch a „kus podebatovac“. Verte mi. Nikto vám nedá toľko životnej múdrosti ako starí skúsení ľudia.

Prešli týždne, mesiace, roky. Z majera si postupne dobrých susedov Tomašíkovcov, Huľovcov, Ňachajovcov a Okoša Pán Boh povolal k sebe. Ostal už len báčik Varga. Keď som sa vrátil zo svojej dvojročnej vojenčiny, moja cesta viedla ako vždy cez náš starý „majir“. Zvítal som sa so staručkým báčikom Vargom a jeho trasľavá ruka už nemala taký stisk. „Ako sa máte báči?“ Odpoveďou mi bolo jeho staré „ta už ľem tak viší“ a figliarsky na mňa žmurkol. Ani v osemdesiatke nestrácal zmysel pre humor a očká mu len tak žiarili. Nerozprávali sme sa o škole, ani o mojej vojenčine. Ja som len počúval. Ako je sám. Ako je mu clivo. A ako by už chcel ísť za svojou nebohrou manželkou. Bolo to veľmi smutné. Domov som cez majer prešiel rýchlejšie ako pred rokmi. Nebolo sa už pri kom zastaviť. Lavičky spred domu zivali prázdnotou. Aj orech, čo stál pri ceste, zavrzgal, ako keby zaplakal. Kde sú milí susedia, čo mali vždy úsmev na tvári? Kde sú vlúdne slová, čo vedeli potešiť moju dušu? Onedlho nás opustil aj Pišta báči. Vytratili sa sliepky spod nôh, vytratil sa život z nášho majera.

Dedo Ďurko

Vôňa čerstvo pokosenej trávy na sklonku leta vám vstupuje až kdesi do nozdier a každým nadýchnutím človek pociťuje či precítiť tú úžasnú prírodu, jej krásu a mnohorakosť. Ja, ako mladý dvadsaťročný chalan, som skôr pozeral po dievčatách a pri kosení chvíľami na hodinky, kedy už bude koseniu koniec a pôjdeme s dedom na pivo. „Ďurku“, zvykol som mu hovorievať a on nebol proti. Myslím, že sa mu to aj páčilo, veď je to vždy lepšie ako zaužívané „Ďuri“. Ja, jediný z jeho mnohých vnukov, a môj otec sme občas pomáhali na jeho statku.

Dobytok potrebuje na zimu zásoby, preto v peknom čase treba makať. Príroda nám toho ponúka dosť a platí príslovie: „Čo odpovieš, keď sa ťa zima opýta, čo si robil v lete?“ Dedo už naostril svoju kosu a vraví: „Poc tu, ukažem ci, jak še bruší“. Samozrejme, ja, mladý pochábeľ, som už mal „ošelku“ v ruke a ťahám. Zrazu tečie krv. „Ti šalení“, a dodáva: „mladosc – pochabosc, tak še ma trimac košísko!“ Už som potom vedel, ako sa človek učí na vlastných chybách – doteraz mám jazvu na prste. Na prst mi priložil skorocel a o desať minút som bol schopný kosiť.

Kosil som rýchlo, nie až tak kvalitne, sem tam stebielko trávy ostalo, ale „páral som“. Chcel som, aby ma dedo pochválil, ale on: „Ňeplaš še!“ Napriek tomu som bol rýchly a pozeral som, o koľko mám viac ako on. Ďurko sa len usmial, dal si klobúk dole z hlavy, poškríabal sa kdesi za uchom, ako to často robieval. Tento zvyk ho neopúšťal najmä vtedy, keď nad niečím dumal. Vtedy som sa smial a vravel: „Dedo, čo máš, vši?“ Zvyčajne zlostne zagánil. Keď si napľul na dlane, už išlo do tuhého a majster svojho remesla začal. Kosa pekne hvízdala a na bok sa ukladali úhľadné „pokosy“. Všimol som si tiež, ako z prvého „pokosu“ vzal za hrst trávy a privoňal si. Potom to robil stále, keď vytieral kosu po každom brúsení.

Ja som pokračoval svojím atletickým tempom. Dedo pomaly ťahal svoj „šor“. Po takej druhej hodinke práce som oddychoval čoraz častejšie a pribrusoval kosu. Po tretej hodine mi dedo povedal, že keď budem tak často brúsiť, nebudem mať s čím robiť, lebo mi ostane len kosisko. Pri štvrtej hodine som bol hotový a už som iba sedel. Dedo ešte kosil dve hodiny a, na moju hanbu, mal toho o tretinu viac ako ja.

Obdivoval som ho. Pre jeho pracovitosť a húževnatosť. Pre jeho stareckú múdrosť a mozoľnaté ruky, ktoré zdieral kvôli nám, kvôli rodine, aby sme sa mali dobre. „Synu muj, dzekovac Bohu za totu robotu a idzeme na pivo do karčmi“. Ja na to: „A čo baba?!“ „Ňebuj še, šak zme robelí!“ Po štyroch pivách a toľkých poldecákoch u Slávika (tak sa volá miestna krčma) mal Ďurko dosť a viedol som ho domov. Jeho starý „bicigel’ Ukrajina“ mu tiež pomáhal udržať správny smer. Keď sme sa priblížili k dvoru, dedo spustil svoju obľúbenú pesničku „Mam ja ženu poráženu, kupim sebe, kupim sebe korbač na ňu, tak ju budzem korbačovac, až ju budze, až ju budze porážovac“. Baba vyšla z dverí a spustila: „Šak ja ci dam, čekaj ti ch..u stari.“ Bola prostoreká. „Babi, nechajte ho chudáka starého, veď je urobený! Lahne si a bude spať, to vám sľubujem. Sám ho uložím“. Baba ešte hučala hodnú chvíľu. „Šak mu dajce pokuj, je už stari a ňikto ňezna, dokedi budze žic, ta čom bi sebe ňezašpíval?!“ Keď som ho prikryval, povedal: „Na druhí tidzeň pohrabeme a pujdzeme zaš na pivo, dobre sinku?“ Tešil sa. Usmial sa tak zvláštne. Pozrel ustrašene na babu, ale tá bola na moje prekvapenie ticho. O tri dni zomrel. Zvláčal na dvore ťažké železo, aby mal na to sľúbené pivo – baba by mu totiž naň nedala. Srdiečko nevydržalo. To seno som potom zhrabal sám, ale už mi nejako nevoňalo.

Baba

Bola tvrdá, priama a nikdy som z jej úst nepočul klamstvo. Mala iba šesťnásť rokov, keď ju vydali za človeka, ktorého vôbec nepoznala. Žili spolu mnoho rokov ..., až kým nepomreli. Dedo bol jednoduchý človek, zvyknutý od malička drieť od svitu do mrku. Baba, tak sme ju my vnúčence volali, lebo len zriedka pre nás mala alebo takmer vôbec nemala vlúdne slová. Jej srdce bolo zatrpknuté a ruky mozolnaté, čo sme občas pocítili na našich chrbtoch, keď sme nechceli okolo gazdovstva pomáhať.

Dedo Ďuri – ten sa staral o býčky, ovečky a zajace. Baba – tá zasa o hydinu a prasce. Peniaze z ich ťažkej práce išli do novostavieb. Aj pozemok, kde sa „zbudovali“ jej štyri deti, kúpila ona. Stále, čo si od malička pamätám, zháňala nejaké stavebné materiály, ktorých bol v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch nedostatok. Keď dačo nebolo, otec Jano vždy vravel: „*Treba tam poslať babu!*“ Keď dačo doma nebolo, či už múka, mlieko alebo vajcia, išli sme za babou. Za svojho života nezabudla dokonca svojim deťom zabezpečiť pozemky a zakúpiť pomníky, aby aj po smrti bolo o nich postarané. Znie to šialene, však? Viete, ako sme jej boli vďační, keď nečakane zomrela naša mamka? Ako pravý generál, ona velila celej rodine. Chudák dedo.

Za mlada bola vraj ľudová rozprávačka a ľudia sa už tešili na nedeľné odpoľudnie a dedinský rozhlas s ňou. Keď som sa mamky spýtal: „*Prečo je taká?*“, odpovedala: „*Prežívať svoje deti je ťažké, syn môj.*“ A jej z toho stvrdlo srdce – prežila šesť z deviatich. Vtedy som ju začal chápať. Vtedy som pochopil, prečo prestala chodiť do kostola. A mama pokračovala: „*Aj margarín, domáci lekvár, klobásy a slaninu visiace na chodbe ..., všetko to mala pre deti a majstrov na stavbu.*“

Sama si odtrhala od úst, aby sa jej deti mali lepšie ako ona. Bývala v storočnom dome, ktorý bol na rozpadnutie. Nedávala nám lásku, akú dávajú mnohé babky, ale dala nám domov a pocit bezpečia. Nikdy som ňu nenazval ináč ako baba, preto vravím prepáč, milá babka Veronika, posielam ti na druhý svet to najvrúcnejšie ďakujem – chýbaš mi.

Babka Agneška

Pootvorila skriňu, na vrchnej polici pod hrbou šatstva mala uložený celý svoj dôchodok alebo skôr to, čo z neho zostalo. Celý život s mužom pracovali, aby teraz, keď nastala jeseň ich života, nemuseli trieť biedu. „*Čo už?*“, nahlas si povzdychla a vytiahla modrastú tisíckorunáčku. Celoživotné úspory sa príliš rýchlo míňali. Koľko len musí dať človek na potraviny – mäso, maslo, olej, cukor, mlieko ..., pohltí to dobrú polovicu spoločného dôchodku a to nehovoriac o plyne, vode, elektrine ...

Na malý lístoček trasľavou rukou trocha kostrbato píše všetko, aby na nič nezabudla. Čo – to, oni dvaja dôchodcovia by sa aj uskromnili, ale deťom treba finančne pomáhať. Nikdy by nedopustila, aby vnúčencom niečo chýbalo. Babka Agneška bola tou najlepšou starostlivou manželkou, mamkou aj babkou, akú si len môžete priať. Vnúčatká dostávali od svojej babky častokrát viac ako od svojich rodičov. Lásku rozdávala plným priehŕstím na všetky strany a kto bol jej hosťom, bol vždy pohostený ako sám kráľ! Široko-ďaleko nebolo lepšej hostiteľky. Znova skontrolovala, či na lístoček napísala všetko. Ovocie pre vnúčatká, Ninke obľúbenú salámu, Liborkovi smotanový jogurt s jahôdkami – ten on veľmi rád. „*Nezabudni kúpiť aj zemiaky*“, zvolala z kuchyne dcéra.

Na trolejbusovej zastávke je plno. Miesta v trolejbuse na sedenie niet. Zanedlho sa predsa len pohlo svedomie v mladom mužovi: „*Pani, prosím, sadnite si*“. Sadla si. Hľadá z okna, ale myslí o nej inde. Nemala to v živote ľahké, ale čo tí mladí, majú to teraz hádam ľahšie? Stále hádky svojich detí, kvôli peniazom. Zaťovia nemajú to šťastie a nikde sa neohrejú dlhšie, aj tie platy sú na východe krajiny najbiednejšie. Tak sa snaží nejakým spôsobom kompenzovať, len aby bol doma pokoj. Pomáha to? Často počúva – mami, daj, požičaj, zasa nevychádzame. A tak sa potom k sebe aj majú – ako pes s mačkou. Jediný syn sa má dnes dobre, ale jeho daňou za dobre platenú robotu je veľká vzdialenosť, čo ho delí od rodiny. Tak rada by mala svoje deti doma pokope, aby boli šťastné, čo všetko by za to jedna matka dala. „*Na nasledujúcej zastávke železničná stanica*“, ohlásí reproduktor a pípne.

Vystúpi, do obchodného centra je to ešte kus cesty, ale zvykla si. Zvykla si ťažké nákupy nosiť sama, hoci má dcéra auto, ale nemá nikdy čas. Radšej sa jej ani nespýta, či nepôjde náhodou do mesta, lebo by to bolo zasa kriku.

Odsunie košík nabok, má asi pokazené koliesko. Vyberie druhý, keď vtom zbadá na okraji chodníka staršiu ženu, ktorá vystiera ruku. Žobre, prosí o pomoc. Automaticky siahne po kabelke a vyberá peňaženku. „*To ty, Agneška?*“, spoznajú sa. Roky sa nevideli. „*Čo sa ti stalo? A pre boha živého, prečo tu žob?*...“, zasekla sa, nechcela tak necitlivo. „*Prečo tu sedíš? ... a ako sa vlastne?*“ ... „*Ta znaš jak to, Agneško, človek ma rad svojo dzeci, šicko by jim dal ... a ja dala a teras jim cesno, ňemušeli me aňi virucovac, sama som pošla*“ ... . Neuvažuje, vie len jedno. Stará žena, kamarátka, potrebuje pomoc: „*Pod' ku mne, máme izbu voľnú*“. Nepôjde, je hrdá. Vyťahuje modrú tisíckorunáčku a vkladá jej do rúk: „*Aspoň budeš mať na nocľah na pár dní, potom príď ku mne, veď vieš, kde bývam.*“ „*Dzekujem, Agneško, ňech ci to panboh otplaci, dobra dušo*“. Slzy v očiach oboch žien, ešte stisk ruky, objatie.

Cestou naspäť domov nemôže zabudnúť na starú priateľku. Ďakuje Bohu, že nemá tiež také nemilosrdné deti. Toľká ľudská nenásytosť. Pre chamtivosť zabudnúť na takú samozrejmu vec, ako je úcta k rodičom. Otvára dvere, vchádza do domu. „*Kde si bola tak dlho?! A kde je nákup, kde sú zemiaky? Veď čoskoro je čas obeda!*“ Chvíľu stojí, nepovie nič. „*Ale moja, zabudla som peňaženku.*“ Buchnú dvere a v kuchyni už len počuť buchot riadu. Vchádza do spálne, hoci vidí trocha rozmazane, nahmatá v skrini peniaze a potichu zašepká: „*Veď nejakto zvládneme, vyžijeme ...*“

Sladká minulosť

Stretávali sme sa v „klube“ -náštroční pubertiaci. Postavili sme si ho na opustenom židovskom cintoríne rovno medzi náhrobkami. Bol to môj chvíľkový nápad a prvý som vykopal miesto pre budú, čo mala byť naším budúcim klubom. Postupne sa pridali Slavo, potom Marián a Ľudo aj Norbert. Z rodičovského domu zmizli dosky, plechy zo súdov od smoly, ktoré tak usilovne narovnal môj dedko. Boli sme mladí, blázniví a veční romantici... .

Zvonku plech, zvnútra dosky, pomedzi to vysypať škvaru z uhlia a máte dokonalú izoláciu. Teplo domova nám vytvárala pec Petrík, ktorú na dvore už potom ťažko zháňala moja babka. Vôbec sme nevnímali totalitný režim, netýkalo sa nás to. Slovom bezstarostné časy.

Náhrobky na cintoríne sme nerozbíjali a pokoj nebožtíkov narúšal len zvuk našich gitár. Často znel spev starých trampských piesní. Dievčatá nám klub zútulnili koberčekmi. Pri petrolejkách či žiarí ohníčka sme vedli nekonečné rozhovory. Boli sme veľmi dobrá partia chlapcov aj dievčat. Vedeli sme stále vymyslieť dobrú hru a nepamätám sa, žeby sme sa nudili. Aby v zime dievčatá nestáli bokom, hrali hokej spoločne s nami. Mohol by som donekonečna písať o tých krásnych časoch, mnohí z vás ich určite zažili, ale chcem o inom.

Chcem hovoriť o svojej -náštročnej dcére, ktorá postáva aj celé dni v opustenej autobusovej zastávke. Keďže mladí nemajú svoj klub, stretávajú sa tam. Často počujem z jej úst – nudím sa. Tento chladný svet ľudských bytostí často spája už len internet, facebook, ... Kúzlo ľudského tepla sa medzi nimi vytráca. Mladí sú dnes k sebe akísi chladní, počuť to aj z ich debát. Kde je tá spolupatričnosť? Kde je tá láska, ktorú sme vedeli rozdávať my? Verte, je mi ich ľúto, ľúto toho ich pretechnizovaného, ale prázdneho života.

4	9	8						6
							4	
		1		4		9		
		5		9	8			3
		3				6		
7			4	5		1		
8		4		7		5		
	3							
5						4	8	2

Vtip:

Jožko, čo si kúpil babke pod stromček?
Futbalovú loptu.
Futbalovú loptu? Ale veď babka nehrá futbal.
Práve preto. Ona mi kúpila knižky.

****

Kam pôjdeš na Silvestra?
Ale, manželka rozhodla, že sa mi bude páčiť doma pri televízii.

V mene členov Občianskeho združenia
Naša Nižná Šebastová želim všetkým obyvateľom
a priaznivcom Prešova - Nižnej Šebastovej prjemné
a láskyplné vianočné sviatky v kruhu najbližších
naplnené radosťou z príchodu Božieho Syna v duchu
posolstva básne Františka Ruščáka a pevné
vykročenie do nového roka 2025 uzatvárajúceho
prvú štvrtinu tretieho tisícročia.

Tichá noc

Tichá noc,
rozdané teplo
a s ním aj svetlo
v príchode Syna;
Tichá noc,
ďaleká aj blízka ...;
z mäkkého dreva
kolíska
pre dieťa
s poslaním
Veľpastiera,
akoby to bolo
iba včera;
Tichú noc
mu Mária spieva
a tichým tónom
ho zohrieva ...

Vianočný bowlingový turnaj

OZ Naša Nižná Šebastová v spolupráci s jej členom
a slovenským reprezentantom v bowlingu Stanislavom Hajdukom
organizuje

28. decembra 2024

jubilejný 10. ročník Vianočného bowlingového turnaja, ktorý sa uskutoční
v priestoroch haly Zoc Koral na Vihorlatskej ulici číslo 2 v Prešove na sídlisku Sekčov
so začiatkom o 12:00 hod.

Turnaj o Putovný pohár OZ NNŠ je určený pre všetkých športu chtivých
Šebastovčanov bez rozdielu veku a pohlavia,
t. j. pre mužov, ženy, chlapcov a dievčatá.
Záujemcovia môžu nahlásiť svoju účasť telefonicky na čísle 0905 226 495,
mailom na adrese: hajdukpintea@centrum.sk,
alebo osobne v deň konania turnaja, najneskôr 15 minút pred jeho začiatkom.
Štartovné je 10,- eur pre každého súťažiaceho.

Tešíme sa na Vašu účasť.